

HANDLEDNINGSMATERIAL

TACK

Vi vill tacka alla som varit en del i att ta fram detta metodmaterial. Våra kära kollegor på RFSU Malmö, filmteamet, Diabasen DV (särskilt teater slangbellan), Linda och Ewa på Arvsfonden, alla våra samverkansorganisationer, skådisar och statister och en himla massa fler. Vi vill också tacka alla deltagare, elever och andra som varit en del i att utveckla övningarna genom projektets gång. Särskilt vill vi tacka er elever på Valdemarsrogymnasiet och anpassad SFI i Malmö, och er på olika LSS-verksamheter runt om i Skåne.

Ett extra stort tack vill vi rikta till alla er som jobbat fram materialet i skapandegrupperna och under filminspelningarna, och som varit samtalsledare med oss. Utan er, inget Joni. TACK!

Mats J, Natalie, Malin E, Malin R, Paola, Cintia, Fredrik, Antonio, Cassie, Nathalie, Saraswati, Tilde, Martin, Sara, Markus, Mikael, Peter, Anna, Liv, Mats A, Joakim och Linus.

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

PROJEKTET

Joni är ett treårigt projekt, pågående 2023-2025, med finansiering från Allmänna Arvsfonden. Projekt Jonis syfte är att förebygga och förhindra hedersrelaterat förtryck och våld samt annan inskränkning av sexuella rättigheter, som kan komma att drabba personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism. Projektet drivs av fyra projektledare, varav två själva haft erfarenhet av att leva med en funktionsnedsättning. Både projektledare och samtalsledare ur vår målgrupp har bidragit med ovärderlig expertis.

I projektet har vi tagit fram fyra filmer med tillhörande handledningsmaterial (det du läser nu) som kan användas för att diskutera, reflektera och lära sig mer om frågor som har med heder och rättigheter att göra. Vi använder materialet i samtalsgrupper tillsammans med personer som har intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism. Vi utbildar också yrkesverksamma inom exempelvis LSS, socialtjänst, habilitering och anpassad skola. På utbildningsinsatserna anpassas materialet utifrån gruppernas olika behov och förutsättningar. Det material du nu läser sammanfattar de metoder vi använt i flest sammanhang, men det finns fler upplägg på rfsu.se/joni.

VEM ÄR PROJEKT JONI TILL FÖR?

Projekt Joni riktar sig till unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism samt till personal och anhöriga som möter gruppen. Eftersom projektet syftar till att vara förebyggande och kunskapshöjande behöver man inte själv ha erfarenhet av hedersrelaterat förtryck och våld för att ta del av projektets aktiviteter. Vi har testat materialet både i grupper där det förekom egna erfarenheter av hedersförtryck och där det inte gjorde det. Vår erfarenhet är att materialet är relevant och går att relatera till i båda fallen, även om man ser och relaterar till olika saker i filmerna och övningarna.

HUR TOGS METODMATERIALET FRAM?

Jonis metodmaterial har producerats av projektgruppen för att underlätta samtal kring rättigheter och heder med vår målgrupp. Teman för metodmaterialet har tagits fram genom samtal med professionella och personer som själva har funktionsnedsättning och överensstämmer med vad som framkommer i kartläggningar som gjorts av exempelvis TRIS (Tjejers rätt i samhället). Teman som materialet inkluderar är bland annat HBTQ+, privatliv, sexuella rättigheter, äktenskap, god man, integritet, hemligheter, sekretess och relationer till anhöriga på olika sätt.

Både filmerna och handledningsmaterialet kom till i något vi kallar skapandegrupper. Skapandegrupperna har bestått av ett antal deltagare (6-10) som själva tillhör projektets målgrupp. I dessa har vi tagit fram manus, repliker, övningar och annat som hör till materialet. Syftet med skapandegrupperna har delvis varit att säkerställa delaktighet i projektet, men också att det ska finnas igenkänning i materialet för en bred grupp. Vi har velat att Joni-materialet inte bara känns relevant för personer som själva lever i en hederskontext, utan får så många som möjligt att reflektera över sina rättigheter, sina gränser och sina behov av integritet.

Filmerna har sedan visats och övningarna har testats vid många tillfällen, främst genom samtalsgrupper inom LSS-verksamheter och habilitering men även genom workshops i anpassad gymnasieskola, anpassad SFI, sociala mötesplatser och sommarläger. Utifrån den feedback vi har fått har gamla övningar gjorts om och nya övningar tagit form.

FÖR DIG SOM VILL ANVÄNDA JONIS METODER

Vad roligt att du är sugen på att leda viktiga samtal! Här kommer vår bästa kom ihåg-lista och lärdomar från projektet.

DELAKTIGHET

Projekt Jonis metoder är framtagna för att kunna ledas av personer som själva har intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism (med det stöd de själva önskar). Våra erfarenheter är att samtalen blir bättre och upplevs mer relevanta när deltagare och ledare kan spegla sig i varandra. Använd gärna våra lättlästa talmanus som stöd, de hittar du på rfsu.se/joni.

ANTIRASISM

De flesta av våra deltagare har hört talas om heder förut, och kopplar ofta samman detta med rasistiska stereotyper kring kultur och religion. Vi vet att hedersrelaterat förtryck och våld kan drabba personer av olika kön, etnicitet, religion och rasifiering – särskilt vad gäller personer med funktionsnedsättning. För att ge en bred och rättvis bild av problematiken krävs att vi ifrågasätter stereotypa föreställningar och/eller rasistiska uttalanden som kommer upp under samtalen. Detta gör vi för att alla som behöver det ska kunna söka information, stöd och hjälp, och för att vi som ledare ansvarar för att alla deltagare känner sig trygga.

TILLGÄNGLIGHET

Om vissa övningar känns för svåra uppmuntrar vi er att anpassa och förenkla. Det viktigaste är att informationen förmedlas på ett sätt så att deltagarna kan tillgodogöra sig den. Vi har exempelvis märkt att begreppet heder ibland är för avancerat och komplext. Om så är fallet går det bra att delta i Jonis övningar ändå. Man kan lära sig mycket, även om man inte har en full förståelse för hedersrelaterat förtryck och våld.

SÄKERHET

Utsatthet för hedersrelaterat förtryck och våld är överrepresenterat bland personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism, vilket ställer krav på oss som vill leda samtal kring rättighetsfrågor. Vi rekommenderar att du inför passen tar reda på vilka verksamheter som finns i din kommun som kan erbjuda exempelvis stöd, skydd eller konsultation för yrkesverksamma. Ifall du skulle få kännedom om utsatthet hos en deltagare är det viktigt att du vet hur du ska agera. Under samtalsgrupperna diskuterar vi teman som ex. att säga ifrån, rättigheter för HBTQ-personer och andra aspekter som skulle kunna medföra en ökad risk för personer som lever under starka hedersnormer. Vissa deltagare kan exempelvis behöva stöd i att inte dela med sig av information till personer som begränsar dem.

VAD INNEBÄR SAMTALSGRUPPER?

Materielet utgår från ett upplägg på sex tillfällen. Det första och sista tillfället är uppstart och avslut. De övriga fyra kretsar kring en film vardera om Joni och hennes vänner.

Samtalsgrupperna syftar till att deltagarna ska få lära sig mer om sina rättigheter och reflektera kring anhörigas påverkan på deras liv.

UPPLÄGG

INTRO

Vi sätter regler för träffarna och lär känna varandra. Därefter har vi en kort känsloskola och pratar om vad heder är.

1

TIDNINGEN

Vi ser filmen "Tidningen" och pratar om förväntningar från anhöriga. Vi lär oss mer om lagar och vad det innebär att gifta sig.

2

FESTEN

Vi ser filmen "Festen" och lär oss mer om HBTQ+. Sedan får vi träna på att säga ifrån när vi möter orättvisa.

3

IFRED

Vi ser filmen "Ifred" och pratar om rätten till privatliv. Vi lär oss mer om olika sätt att ha god man eller förvaltare.

4

PERSONALEN

Vi ser filmen "Personalen" och pratar om vad självständighet är. Vi reflekterar över vilka stöttande personer vi har i våra liv.

5

AVSLUT

Vi sammanfattar vad vi har gjort under träffarna och hur det kan kopplas till heder. Vi tackar varandra för träffarna.

6

INTRO

1

SYFTE:

Landa i gruppen, lära sig om känslor, introduceras till begreppet heder

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn och pronomen.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Alla projekt Joni.
- Sex för Alla är en del av RFSU Malmö.
- RFSU är en organisation som bland annat arbetar med sexualupplysning, sexuell hälsa och sexuella rättigheter. En del har hört om RFSU för att de också tillverkar kondomer. Man får gärna bli medlem i RFSU.
- Sex för Alla är RFSU Malmös verksamhet som riktar sig till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism. De erbjuder sexualupplysning, kurser och sociala aktiviteter som har fokus på rättigheter, sex och relationer.
- Projekt Joni drivs av Sex för Alla med stöd från Allmänna Arvsfonden och har fokus på heder och rättigheter.
- Vill man veta mer om RFSU, Sex för Alla eller projekt Joni kan man kolla på webbsidan eller på sociala medier. En bra adress är rfsu.se/joni.
- Avsluta med att berätta hur många gånger ni kommer att ses, vad ni ska göra och fyll i med annan praktisk information som deltagarna kan behöva på just era träffar.

PRESENTATION

Nu är det dags för deltagarna att få presentera sig. Ha en runda där alla får säga:

- Namn
- Pronomen (pronomen är det man vill att andra säger när de pratar om en, exempelvis hon, han, hen eller den)

Lägg också till någon rolig fråga eller info som passar gruppen, eller låt gruppen bestämma. Exempelvis:

- Min favoritfrukt är...
- Om jag var ett djur hade jag varit....
- Om jag har en ledig dag vill jag helst...

GEMENSAMMA REGLER

Berätta att för att samtalsgruppen ska fungera så bra som möjligt är det viktigt att ha gemensamma regler och ramar för träffarna. Ni ska bestämma reglerna tillsammans. Reglerna bidrar till trygghet och ger dig som samtalsledare mandat att moderera samtalen vid behov, exempelvis om ni får kort om tid, om deltagare bråkar eller om någon uttrycker sig kränkande.

En regellista kan till exempel se ut som nedan:

Regler

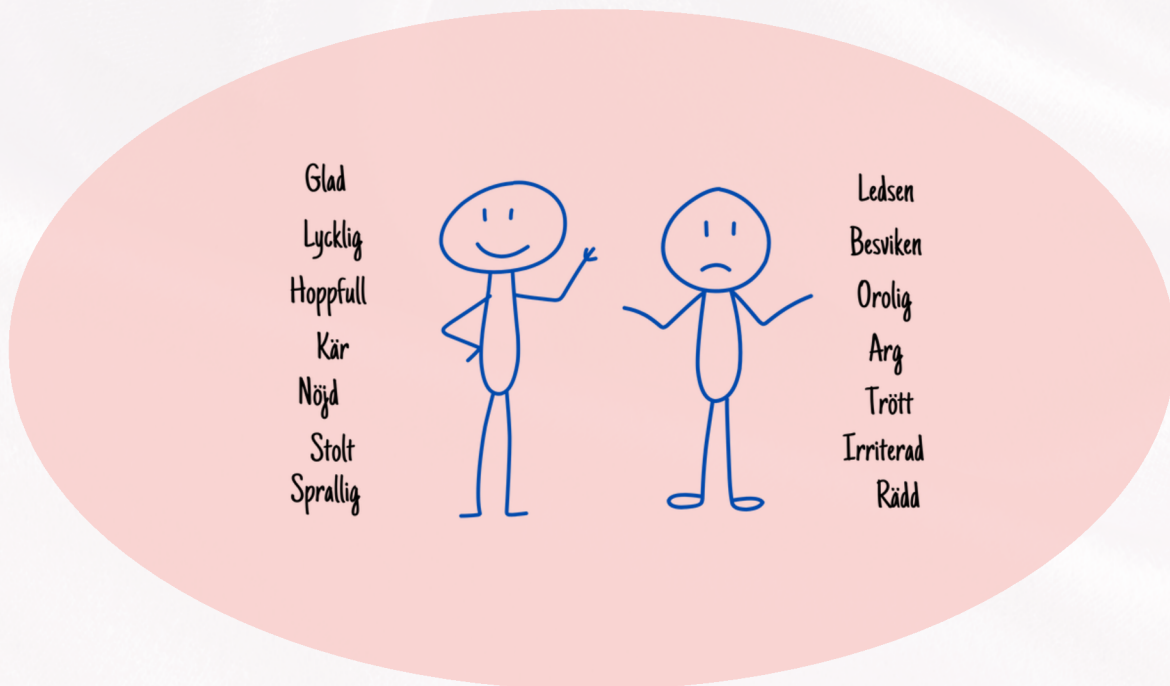
- Lyssna på varandra
- Inte avbryta
- Inte berätta vidare vad som sägs i samtalsgruppen
- Respektera varandra
- Inga kränkningar som funkofobi, rasism, sexism, homofobi eller transfobi
- Ta pauser
- Samtalsledarna fördelar ordet vid behov

KÄNSLOSKOLA

Inled med att säga att en viktig del av att lära sig om relationer är att lära sig om känslor och hur man kan förstå känslor.

Rita sedan upp två figurer på tavlan med olika känslouttryck, enligt bilden nedan. Fråga gruppen vad de olika figurerna kan känna för känslor. Be gruppen komma med fler förslag.

Säg till gruppen att det är viktigt att kunna sätta ord på känslor och uttrycka vad man behöver. Vi är bra på att se, förstå och spegla andras känslor. Oavsett var i världen man bor eller hur gammal man är så skrattar man när man är glad och gråter när man är ledsen. Inga känslor är dåliga, men en del känns sköna att känna, andra obehagliga. Alla känslor har en funktion. Prata också gärna om skillnaden på känslor och tillstånd/symtom. Hunger, ångest och stress är exempelvis inte känslor, men tillstånd som kan kopplas till känslor.

Avsluta med en runda där alla deltagare får välja en känsla och säga:

- När jag känner ... behöver jag ...

Alternativt använd känslokorten och be gruppen fylla i känslor på de tomma raderna. Tycker alla samma, eller finns det olika svar som kan vara rätt?

Var hittar ni känslokorten?
Ladda ner dem gratis och skriv ut via
www.rfsu.se/joni.

MEDALJEN

Berätta att ni ska prata om heder och vad det kan betyda. En ledare frågar en annan om det är okej att använda den som exempel. Vi kallar nu exempel-ledaren för Anna. Häng hedersmedaljen runt Annas hals. Be en annan ledare eller deltagare att "spela" rollen som Annas mamma, för att ytterligare konkretisera hur det kan kännas för en familjemedlem. Ställ sedan frågor till gruppen.

Anna får en hedersmedalj.

- Vilka får hon den av?
- Vad kan Anna ha gjort för att få den?
- Hur kan det kännas för Anna?
- Hur känns det för Annas mamma?
- Vad tänker Annas mammas kompisar, och vad säger de till henne?

Låt gruppen prata två och två om en gång man känt sig stolt eller hedrad.

Anna är med om en skandal, det blir skrivelser i tidningen. De som gav Anna medaljen tar tillbaka den.

- Vad kan det ha varit för typ av skandal?
- Hur känns det för Anna?
- Hur kan de som gav Anna medaljen från början känna?
- Hur känns det för Annas mamma?
- Vad tänker Annas mammas kompisar, och vad säger de till henne?

Heder är att andra tänker att man är bra och gör bra saker. Personer runt Anna, exempelvis familj, kan vilja begränsa Anna för att hon inte ska riskera att bli utsatt för en skandal. De gör det för att inte gruppen eller familjen ska kopplas till Annas "misslyckande". Det kan kallas hedersrelaterat förtryck och våld.

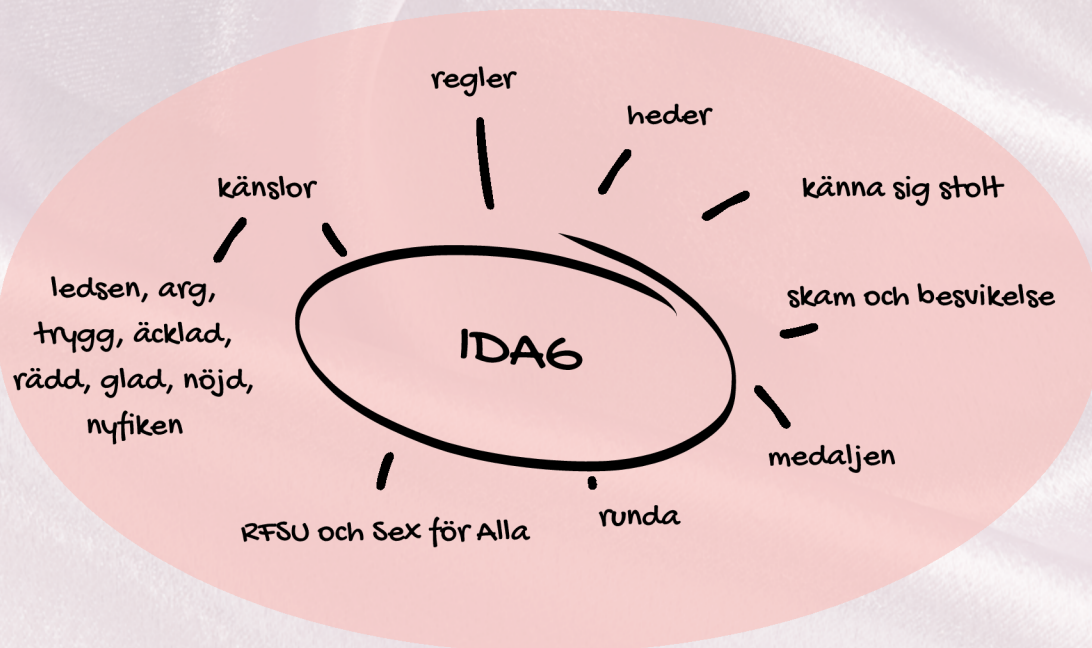

SAMMANFATTNING

Fråga deltagarna:

- Vad har vi pratat om idag?

Gör en gemensam brainstorm på tavlan. Det kan till exempel se ut så här:

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag och ge kort information om nästa tillfälle, exempelvis:

- När ni ses nästa gång.
- Att ni då kommer titta på den första Joni-filmen, den heter "Tidningen".
- Be deltagarna fylla i en utvärdering (frivilligt).

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag har lärt mig idag
- Mitt favoritgodis är...

Till nästa träff

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig mellan träffarna, och vem de annars kan kontakta vid behov.

SYFTE:

Reflektera över
normer, lära sig om
lagar kring äktenskap

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn och pronomen.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Allas projekt Joni.
- En kort sammanfattning av vad RFSU, Sex för Alla och projekt Joni innebär.
- Reglerna som ni bestämde på tillfälle 1.

PRESENTATION

Ha sedan en runda där deltagarna får presentera sig. Exempelvis med:

- Namn
- Pronomen
- Något jag minns från förra tillfället
- En rolig sak jag ser fram emot

FILMEN

Visa filmen "Tidningen" och fråga sedan gruppen:

- Vad hände i filmen?
- Vad väckte den för tankar och känslor?

LIVSLINJEN

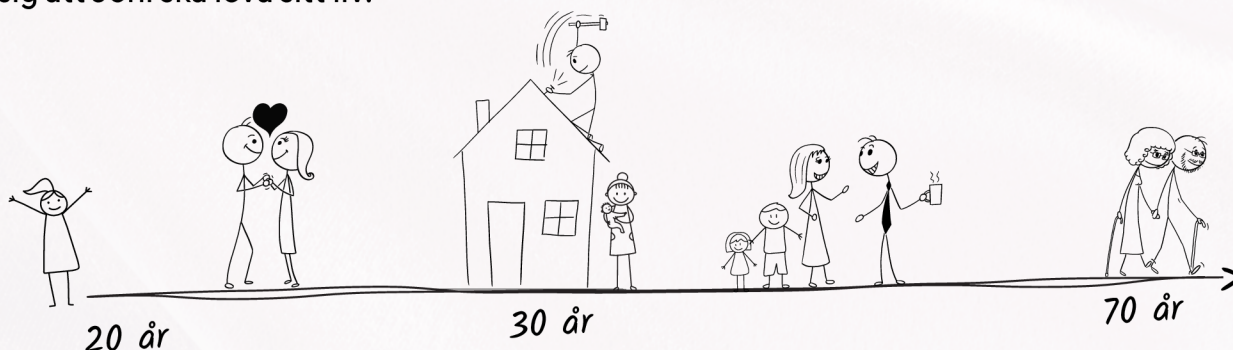
Lyft att Jonis syster hade en tydlig bild av hur Joni skulle leva sitt liv. Fråga deltagarna hur det märktes, och se till att förväntningar kring giftermål och barn lyfts. Säg sedan att ni ska göra en tidslinje på tavlan och prata om hur systemen tycker att ett bra liv ser ut.

Börja i ena änden, idag när Joni är 20 år. Ställ frågor till gruppen utifrån systemens perspektiv, exempelvis:

- Vill systemen att Joni ska vara singel eller ihop med någon?
- Vill systemen att Jonis partner är en kille, tjej eller icke-binär?
- Vad borde Joni göra på fritiden enligt systemen?
- När tycker systemen att de ska gifta sig?
- Borde de skaffa barn? När i så fall?
- Hur ska de bo?
- Tror ni systemen hade tänkt på samma sätt om Joni varit kille?

För abstrakt?
Låt gruppen välja mellan två alternativ i taget istället!

Anteckna under tiden på tavlan och fyll i tidslinjen så att det syns visuellt hur systemen förväntar sig att Joni ska leva sitt liv.

Prata sedan om normer kopplat till kön och familj och hur systemens bild delas av många. Det kan göra det svårt för alla som vill eller måste leva annorlunda. Ifrågasätt sedan linjen, exempelvis genom att fråga:

- Tror ni att Joni håller med sin syster?
- Tror ni att Joni trivs på sitt jobb?
- Hur vill Joni ha det istället?

Om övningen behöver förtydligas kan ni göra ytterligare en livslinje, där ni utgår ifrån vad gruppen tror att Joni vill. Där kan ni exempelvis fylla på om Joni vill skaffa husdjur, umgås med vänner, jobba med mode eller något annat som antingen kom fram i filmen eller som gruppen hittar på själv. Många, nästan alla, upplever förväntningar från familj och andra närstående. Understryk att Joni och systemen kan vilja olika saker med livet och ändå vara nära, så länge de behandlar varandra med respekt.

LAGLIGT ELLER OLAGLIGT

Dela in i grupper med ca 2-4 personer i varje.

Dela ut ett stort ark där det står "Lagligt" och "Olagligt" (röda och gröna) till varje grupp. Ge dem även en bunt med mindre lila lappar/kort (se bilden nedan).

Förklara för gruppen att de ska gissa tillsammans vad som är lagligt och vad som är olagligt i Sverige. Det är inte en tävling, utan grupperna ska försöka tänka efter.

Låt grupperna diskutera tillsammans. Gå sedan igenom i helgrupp vad som är rätt svar.

Låt gärna grupperna flytta om sina lila kort så att deras ark blir identiskt med facit.

Berätta att vissa saker är olagliga utan att det är ett brott. Ge gärna exempel, kanske att man inte får köpa tobak om man är under 18. Det är inte brottsligt att köpa och man kan inte bli straffad om man är 17 år och köper snus, men det är reglerat så att man inte får.

Andra saker är brottsliga, till exempel att inte betala skatt eller att slå någon. Några av de olagliga sakerna på arket är brott så att man kan bli straffad.

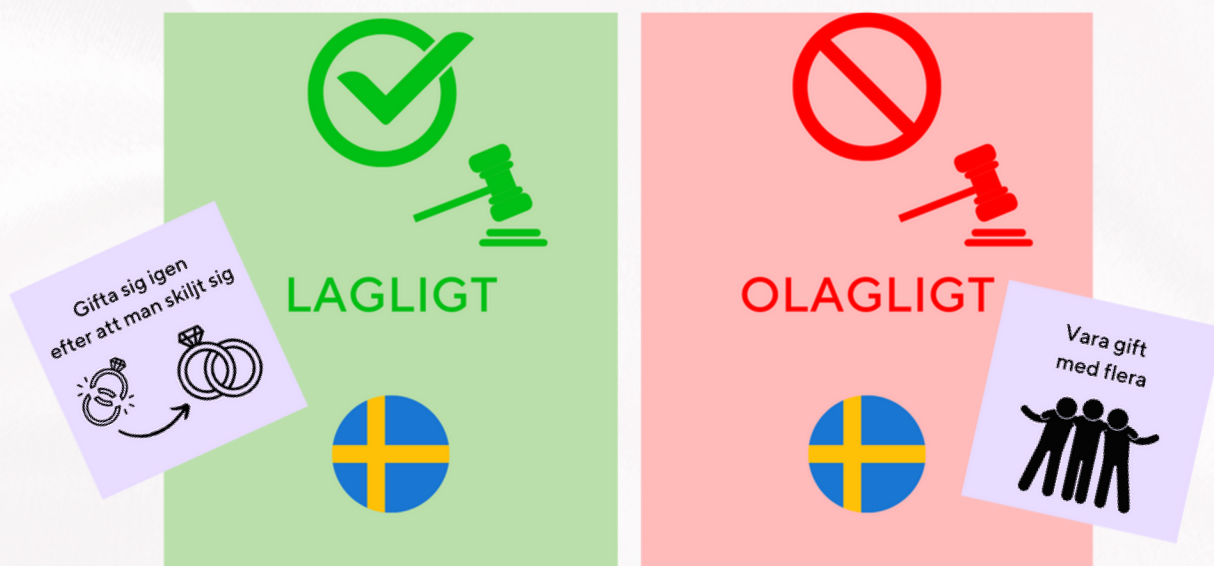
Låt gruppen gissa och gå igenom vilka lila kort som också är brott.

Prata om vad det betyder att något är ett brott och vad man kan göra ifall man blir utsatt.

Vill ni använda våra bilder?

Ladda ner dem gratis och skriv ut via

www.rfsu.se/joni.

SAMMANFATTNING

Fråga deltagarna:

- Vad har vi pratat om idag?

Gör en gemensam brainstorm på tavlan, på samma sätt som förra tillfället.

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag och ge kort information om nästa tillfälle, exempelvis:

- När ni ses nästa gång.
- Att ni då kommer titta på den andra Joni-filmen, den heter "Festen".
- Be deltagarna fylla i en utvärdering (frivilligt).

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag har lärt mig idag
- Min favoritfilm är...

Till nästa träff

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig mellan träffarna, och vem de annars kan kontakta vid behov.

SYFTE:

Lära sig om HBTQ(+),
träna på att ingripa.

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Allas projekt Joni.
- En kort sammanfattning av vad RFSU, Sex för Alla och projekt Joni innebär.
- Reglerna som ni bestämde på tillfälle 1.

PRESENTATION

Ha sedan en runda där deltagarna får presentera sig. Exempelvis med:

- Namn
- Pronomen
- Något jag minns från förra tillfället
- En sak jag tycker om med [nuvarande/kommande årstid]

FILMEN

Visa filmen "Festen" och fråga sedan gruppen:

- Vad hände i filmen?
- Vad väckte den för tankar och känslor?

EN BRA KOMPIS

Berätta att ett av filmens teman är vänskap. Fråga sedan gruppen:

Av det vi ser i filmen, på vilket sätt är Joni till en bra kompis till Aron? Skriv upp deltagarnas förslag på tavlan. Exempelvis:

- Uppmuntrade Aron att vara sig själv
- De hade roligt ihop
- Lyssnade och ställde frågor
- Hittade lösningar för hur de skulle göra på festen utan att Arons mamma fick veta
- Stod upp för Aron

Avsluta med en runda där deltagarna får säga:

- En sak som gör mig till en bra kompis är

HBTO

Ett annat tema i filmen är HBTO. Berätta att ni ska prata om HBTO och vad det kan betyda.

Lägg ut H, B, T och Q-lapparna på golvet.

Be deltagarna ställa sig vid en bokstav som de vill lära sig mer om.

Varje grupp får läsa på baksidan av lapparna och prata lite om vad deras bokstav kan betyda.

Sedan turas vi om och berättar för varandra vad vi har lärt oss.

Säg att vi vet att Aron är HBTO-person, men inte exakt hur hen definierar sig.

Säg sedan att ni fått vykort från olika HBTO-personer. Läs texten på vykortet högt i gruppen.

Kan vi gissa hur de definierar sig?

Hur kan vi veta säkert?

Avsluta med att säga att det inte alltid är bra att fråga. Man kan jämföra det med andra

känsliga frågor, till exempel att fråga om någon har en diagnos eller en funktionsnedsättning.

En del vill gärna berätta och andra vill inte.

Vill ni använda våra HBTO-övningar?

Ladda ner dem gratis och skriv ut via

www.rfsu.se/joni.

SVAR PÅ TAL

Joni stöttar Aron på olika sätt i filmen, och svarar på olika sätt till homofoben och till mamman. Hur kan man mer svara?

Visa bilderna på homofoben och mamman med pratbubblor. Alla ska nu få hitta på andra saker som man kan svara på deras repliker. Deltagarna får ta rollen som Joni, alltså den som ingriper. Gruppen delas i två, och får antingen träna på att svara mamman eller homofoben. Det finns inget rätt eller fel! Använd gärna rekvisita/kostym, till exempel solglasögon till homofoben och halsband till mamman. Låt den som ska svara på repliken använda eller hålla i solglasögonen eller halsbandet. Därefter skickas rekvisitan vidare till nästa person.

Efter att grupperna har fått testat några olika repliker återsamlas ni i helgrupp. Alla som vill får spela upp framför gruppen, se till att flera olika svar spelas upp.

Om ni inte hinner går det också bra att göra övningen som en runda, där alla får testa på att svara homofoben och mamman en gång var utan att ha övat innan.

Prata sedan om att det kan kännas olika att säga ifrån till en främling eller någon som man bryr sig om. Fråga gruppen varför de tror att ni tränar på att säga ifrån. Har man tränat i en trygg miljö är chansen större att man vågar säga ifrån om det händer på riktigt.

svar på tal!

Vänta jag hör dig inte, det är nån jävla fjolla här som har dragshow i trapphuset...

Du är så snygg i den skjortan, du måste ha gått hem bland tjejerna ikväll!

Vill ni använda våra bilder?
Ladda ner dem gratis och skriv ut via
www.rfsu.se/joni.

SAMMANFATTNING

Fråga deltagarna:

- Vad har vi pratat om idag?

Gör en gemensam brainstorm på tavlan.

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag och ge kort information om nästa tillfälle, exempelvis:

- När ni ses nästa gång.
- Att ni då kommer titta på den tredje Joni-filmen, den heter "Ifred".
- Be deltagarna fylla i en utvärdering (frivilligt).

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag har lärt mig idag
- Om jag var ett djur hade jag varit...

Till nästa träff

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig mellan träffarna, och vem de annars kan kontakta vid behov.

SYFTE:

Reflektera över behov av integritet, lära sig mer kring god man.

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Allas projekt Joni.
- En kort sammanfattning av vad RFSU, Sex för Alla och projekt Joni innebär.
- Reglerna som ni bestämde på tillfälle 1.

PRESENTATION

Ha sedan en runda där deltagarna får presentera sig. Exempelvis med:

- Namn
- Pronomen
- Något jag minns från förra tillfället
- En sak jag är stolt över

FILMEN

Visa filmen "Ifred" och fråga sedan gruppen:

- Vad hände i filmen?
- Vad väckte den för tankar och känslor?

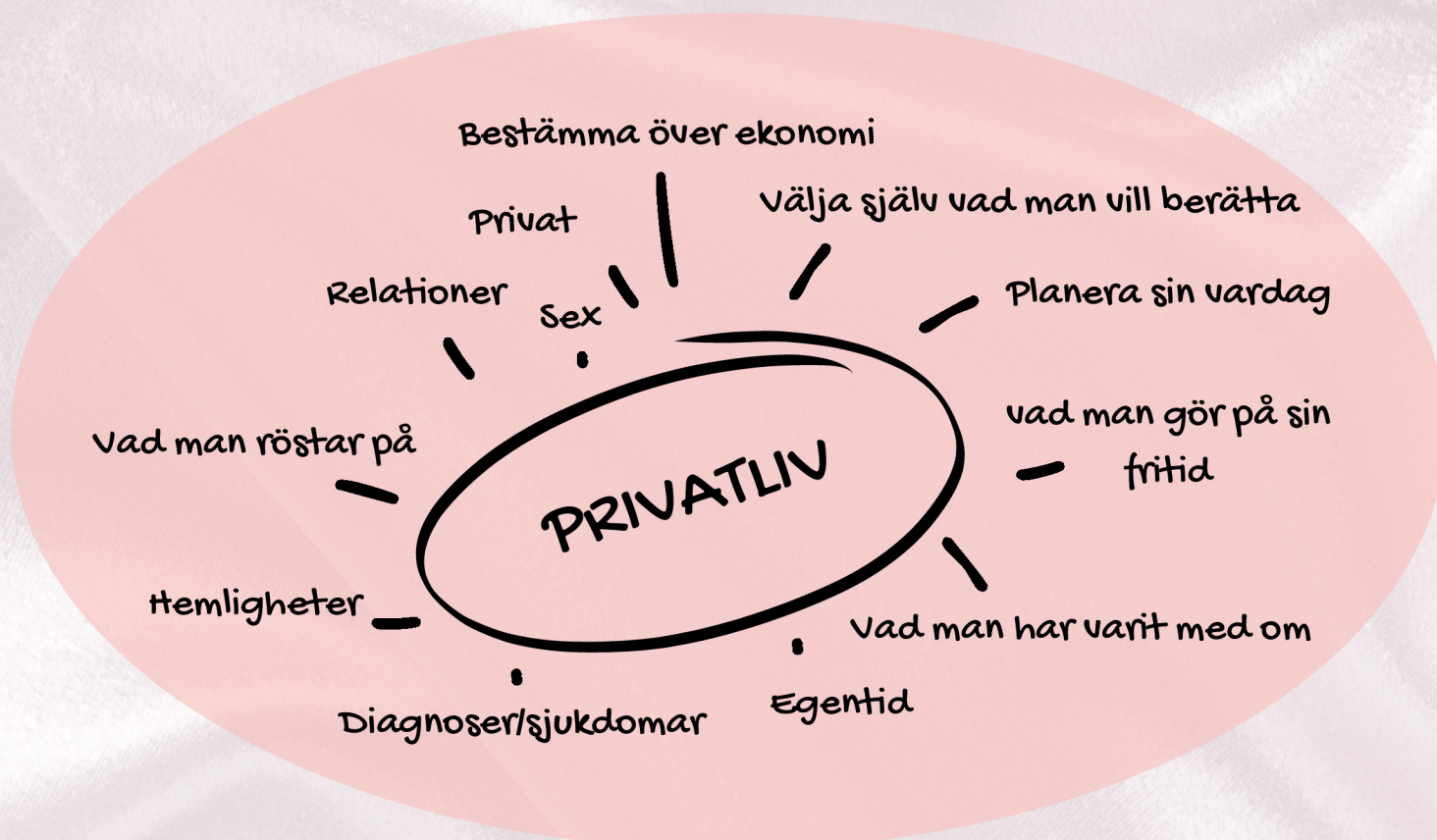

PRIVATLIV

Berätta att Aieh känner att hon inte får ha något privatliv.

Rita en cirkel på tavlan, skriv "Privatliv" i mitten av cirkeln. Fråga deltagarna vad privatliv betyder och vad det innebär att ha rätt till ett privatliv. Uppmana deltagarna att utveckla sina svar genom att ställa följdfrågor.

Bilden nedan visar hur tavlan kan se ut när ni är klara:

HÅLLER DU MED?

Lägg ut ja, nej och kanske-lappar på golvet i rummet. Läs upp ett påstående i taget. Låt deltagarna ta ställning genom att ställa sig runt ja, nej eller kanske-lappen för att visa vad de tycker. Var noga med att det inte finns några rätta svar. Ställ följdfrågor och låt deltagarna resonera tillsammans kring varje påstående:

- Man ska krama en släkting som kommer på besök
- Mamma får läsa ens sms
- Man ska berätta för familjen om man är ihop med någon
- Föräldrar kan bestämma vem man får umgås med
- Det är okej att ens föräldrar ser var man är på snapchat eller andra appar
- Ens syskon kan också vara en kompis
- Det är bra att berätta för personal om man ska gå på en dejt

PLUS MED GOD MAN

Rita två personer på tavlan. Låt deltagarna bestämma vilka de två personerna är genom att ställa raka frågor. Skapa en person i taget genom att ställa frågor och låta deltagarna hitta på svaren. Vid behov kan deltagarna få röstkort där de tar ställning mellan två alternativ genom majoritetsbeslut. Deltagarna väljer då mellan ett lila och ett gult alternativ genom att rösta med egna kort i samma färger, och bestämmer exempelvis om personen ska ha kort eller långt hår. Förslag på saker att bestämma tillsammans är:

- Namn
- Ålder
- Frisyr/klädesplagg
- Favoritmat
- Hobby
- Ursprunglig relation till god man (privat/professionell)
- Namn och/eller familjerelation till god man

När båda personerna är klara konstaterar ledaren att båda trivs jättebra med sin god man. Fråga gruppen varför respektive karaktär tycker att det är så bra att ha just denna relation till sin god man.

Vill ni använda våra förslag?
Ladda ner dem gratis och skriv ut via
www.rfsu.se/joni.

När ena personen är färdig kan den se ut som här intill. I exemplet har deltagarna kommit fram till att personen heter Adrian, är 20 år och har sin mamma Eva som god man. Han gillar hamburgare, att spela pingis och läsa. Bredvid Adrian listas ett antal exempel på varför Adrian tycker att det är bra att ha sin mamma Eva som god man.

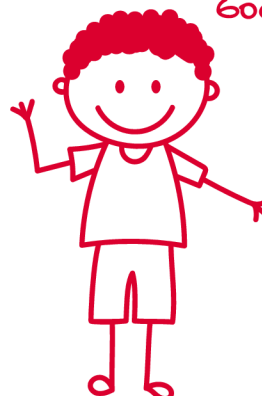
Gör motsvarande lista intill den andra personen, som har andra intressen. I exemplet nedan har vi skapat Maria, 54 år. Hon gillar kycklingklubbor, bowling och att bada. Hon fick sin god man, Lasse, tilldelad sig. Hon kände inte Lasse sedan innan. Ställ frågor om varför Maria tycker det är bra på samma sätt som med Adrian.

Avsluta övningen med att fråga deltagarna hur det kan vara att byta god man för de två olika personerna. Prata om att man kan ta hjälp av personal, och berätta om vad överförmyndarnämnden är och hur man kan kontakta dem.

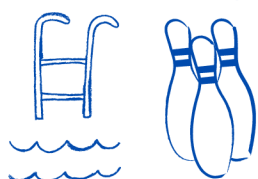
Adrian, 20 år

God man Mamma Eva

Maria, 54 år

God man Lasse

Bra för att:

- Lättare med gränser
- Känner inte familjen
- Koll på uppdraget
- Lättare att vara ärlig
- Skönt med någon utanför

Adrian, 20 år

God man Mamma Eva

Bra för att:

- Bryr sig extra
- Vet vad han gillar
- Träffas ofta
- Har känt länge
- Känns tryggt
- Känner personalen

SAMMANFATTNING

Fråga deltagarna:

- Vad har vi pratat om idag?

Gör en gemensam brainstorm på tavlan.

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag och ge kort information om nästa tillfälle, exempelvis:

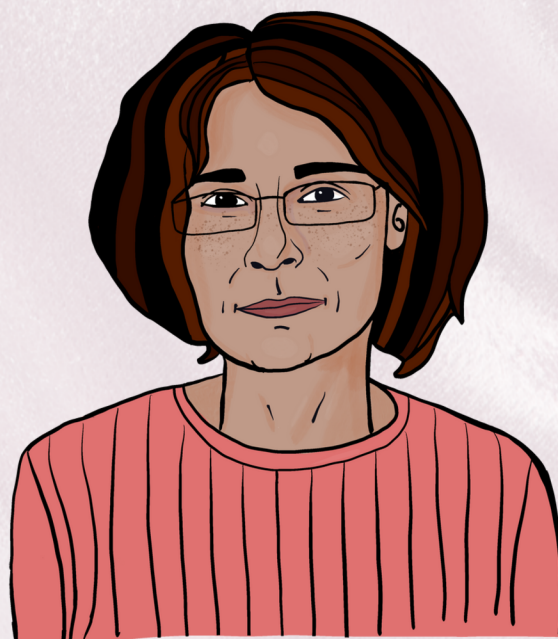
- När ni ses nästa gång.
- Att ni då kommer titta på den fjärde Joni-filmen, den heter "Personalen".
- Be deltagarna fylla i en utvärdering (frivilligt).

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag har lärt mig idag
- En sak jag skulle göra på min önskedag...

Till nästa träff

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig mellan träffarna, och vem de annars kan kontakta vid behov.

PERSONALEN

5

SYFTE:

Lära sig om sekretess, reflektera över självständighet och viktiga personer.

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Allas projekt Joni.
- En kort sammanfattning av vad RFSU, Sex för Alla och projekt Joni innebär.
- Reglerna som ni bestämde på tillfälle 1.

PRESENTATION

Ha sedan en runda där deltagarna får presentera sig. Exempelvis med:

- Namn
- Pronomen
- Något jag minns från förra tillfället
- Min favoriträtt är...

FILMEN

Visa filmen "Personalen" och fråga sedan gruppen:

- Vad hände i filmen?
- Vad väckte den för tankar och känslor?

SJÄLVSTÄNDIG

Gör en cirkel på tavlan, skriv "Självständig" i mitten av cirkeln.

Fråga deltagarna vad det innebär att vara självständig. Utmana deltagarna att utveckla sina svar genom att ställa följdfrågor.

Så här kan tavlan se ut när ni är klara:

BREV FRÅN ANONYM PERSONAL

Börja med att fråga deltagarna vad dom vill ge för tips till Anders. Berätta sedan att ni har fått brev från personal som också behöver tips. Skriv ut texterna och låt dessa ligga i varsitt kuvert. Dela in deltagarna i grupper och ge varje grupp ett brev. Låt en grupp i taget öppna sitt kuvert och läsa upp brevet. Om många deltagare har svårt att läsa kan du som samtalsledare istället läsa upp samtliga texter. Låt deltagarna resonera och komma med tips till personalen.

Frågor som är viktiga att lyfta är exempelvis:

- Vad innebär sekretess och tystnadsplikt?
- När får man bryta sekretess?
- Samtycke till att lämna ut information, vad betyder det?
- Ska personalens egna värderingar få spela roll?

FÖRSLAG PÅ BREV:

“Hej!

Jag jobbar på en daglig verksamhet där en brukare har svårt att känna kyla. Den klär sig ofta i shorts och t-shirt även när det är kallt väder. Jag är orolig att den ska bli förkyld. Hur kan jag säga att den borde klä sig mer ordentligt?

Hälsningar,
Anonym personal”

“Hej!

Jag är boendepersonal. En person som bor här har svårt att säga ifrån till sin partner. Jag tycker ofta partnern är taskig mot min brukare. Vad kan jag göra?

Hälsningar Anonym personal”

“Hej!

Jag är kontaktperson till en tjej som har mycket sex, med flera olika killar. Jag tycker det är viktigt att man är ihop med en i taget. Men hon säger att hon trivs med det. Vad kan jag säga?

Hälsningar Anonym personal”

“Hej!

Det bor en kille på boendet jag jobbar på som har mycket ångest. Han tycker det är jobbigt att prata om men har anförtrott sig till mig. Får jag berätta för mina kollegor om hans ångest?

Hälsningar Anonym personal”

Vill ni ha breven lättlästa?
Ladda ner dem gratis och skriv ut via
www.rfsu.se/joni.

MIN IBRAHIM

Ibrahim hjälper Joni att vara självständig, han lyssnar på Joni och utgår ifrån vad hen vill göra.

Alla deltagare får pyssla med hjälp av exempelvis färgat papper, olika pennor och klistermärken utifrån temat "Min Ibrahim". Låt deltagarna välja en person som hjälper dem att vara självständiga.

Avsluta med en runda där alla får dela med sig och berätta om något de skrivit/pysslat.

Min Ibrahim

Min kontaktperson är min Ibrahim.

Hen uppmuntrar mig att tro på mig själv och sätta gränser.

SAMMANFATTNING

Fråga deltagarna:

- Vad har vi pratat om idag?

Gör en gemensam brainstorm på tavlan.

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag och ge kort information om nästa tillfälle, exempelvis:

- När ni ses nästa gång.
- Att det är sista gången för samtalsgruppen.
- Be deltagarna fylla i en utvärdering (frivilligt).

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag har lärt mig idag
- Ett dröm-resmål jag har är...

Till nästa träff

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig mellan träffarna, och vem de annars kan kontakta vid behov.

INTRO

Börja med att hälsa alla deltagare välkomna. Ha sedan en kort introduktion av samtalsgruppen. I introduktionen är det bra att få med:

- Era namn.
- Vilken verksamhet ni jobbar i och er roll inom verksamheten.
- Att materialet ni använder är framtaget av Sex för Alla projekt Joni.
- En kort sammanfattning av vad RFSU, Sex för Alla och projekt Joni innebär.
- Reglerna som ni bestämde på tillfälle 1.

PRESENTATION

Ha sedan en runda där deltagarna får presentera sig. Exempelvis med:

- Namn
- Pronomen
- Något jag minns från förra tillfället
- Min favorithögtid är...

KNYT IHOP FILMerna

Börja med att göra en brainstorm på tavlan där ni kort sammanfattar vad som hände i de olika filmerna "Tidningen", "Festen", "Ifred" och "Personalen". Saker som är viktiga att få med är exempelvis de tre huvudkaraktärerna och deras relationer till varandra och sina familjer, teman som normer, äktenskap, HBTQ, privatliv, ekonomi, självbestämmande och begränsningar från familj.

Ställ frågor som knyter ihop filmerna, exempelvis:

- Vad har de tre vännerna gemensamt?
- Varför var inte Aieh på festen?
- Tror ni att vännernas familjer menade att vara elaka?

HEDER PÅ TAVLAN

Följ upp den föregående övningen med att lyfta hur filmerna och teman för samtalsgrupperna hänger ihop med begreppet heder. Fråga deltagarna:

- Av det vi sett i filmerna, vad skulle kunna vara kopplat till hedersrelaterat förtryck och våld?

Påbörja sedan en gemensam brainstorm på tavlan över uttryck för heder som syns i filmerna. När ni är klara, fråga deltagarna om de kan komma på andra uttryck för heder.

Bilden nedan visar hur tavlan kan se ut när ni är klara:

Avsluta med att prata om var man kan vända sig om man själv eller någon man känner blir utsatt för hedersrelaterat förtryck och våld. Kom ihåg att många tycker att det är svårt att ta kontakt med nya instanser och att det oftast är lättare att i första hand vända sig till någon i ens närhet, exempelvis boendepersonal, en lärare eller en kurator.

MEDALJEN

Berätta att ni ska prata om heder och vad det kan betyda. En ledare frågar en annan om det är okej att använda den som exempel. Vi kallar nu exempel-ledaren för Anna. Häng hedersmedaljen runt Annas hals. Be en annan ledare eller deltagare att "spela" rollen som Annas mamma, för att ytterligare konkretisera hur det kan kännas för en familjemedlem. Ställ sedan frågor till gruppen.

Anna får en hedersmedalj.

- Vilka får hon den av?
- Vad kan Anna ha gjort för att få den?
- Hur kan det kännas för Anna?
- Hur känns det för Annas mamma?
- Vad tänker Annas mammas kompisar, och vad säger de till henne?

Låt gruppen prata två och två om en gång man känt sig stolt eller hedrad.

Anna är med om en skandal, det blir skrivelser i tidningen. De som gav Anna medaljen tar tillbaka den.

- Vad kan det ha varit för typ av skandal?
- Hur känns det för Anna?
- Hur kan de som gav Anna medaljen från början känna?
- Hur känns det för Annas mamma?
- Vad tänker Annas mammas kompisar, och vad säger de till henne?

Heder är att andra tänker att man är bra och gör bra saker. Personer runt Anna, exempelvis familj, kan vilja begränsa Anna för att hon inte ska riskera att bli utsatt för en skandal. De gör det för att inte gruppen eller familjen ska kopplas till Annas "misslyckande". Det kan kallas hedersrelaterat förtryck och våld.

Fråga deltagarna vad medaljen betyder för:

- Jonis syster
- Arons mamma
- Aiehs bror och pappa
- Jonis mamma

Avsluta med att fråga vad familjemedlemmarna är rädda för, vad det innebär att bli av med medaljen. Ofta begränsar man inte för att vara elak, utan för att man tror att det är det bästa.

TACKA AV VARANDRA

Tacka deltagarna för att de har varit med i samtalgruppen, att de har bidragit till en trygg och varm stämning och varit respektfulla mot varandra. Berätta att denna övning är ett sätt att tacka de andra deltagarna och få positiv feedback tillbaka.

Tejpa fast ett papper på ryggen på alla deltagarna. Lägg fram olika pennor och klistermärken på ett bord som deltagarna kan välja mellan. Låt sen alla gå runt i rummet och skriva på de andras lappar, exempelvis vad de tycker den andra är bra på, vad den har bidragit med eller hur den har fått en själv att känna. Kan man inte skriva kan man rita något eller sätta ett klistermärke, eller be en samtalsledare om hjälp att skriva. Ni samtalsledare deltar också, då kan ni hålla koll så att alla får något skrivet på sin rygg och komplettera lite extra om det skulle behövas.

Avsluta övningen med en runda där alla får läsa upp något som står på deras lapp.

AVSLUTNING

Tacka deltagarna för att de varit med idag, och på tidigare tillfällen av samtalsgruppen.

Avsluta sedan det första tillfället med en runda där alla deltagare får säga:

- Namn
- Pronomen
- Något jag är bra på

När deltagarna berättar vad de är bra på får var och en en applåder och medalj. Vi gjorde medaljer av chokladpengar och presentsnöre.

Framåt

Berätta om och hur deltagarna kan kontakta dig i framtiden, och vem de annars kan kontakta om de har tankar kring samtalsgruppens teman.

PROJEKT JONI

Projekt Joni drivs av RFSU Malmö med stöd från Allmänna Arvsfonden.

Handledningsmaterialet för samtalsgrupper är anpassat för personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism, och handlar om heder och rättigheter.